

Werk aan de winkel

Ypsilon voorzitter Jan Zandijk neemt afscheid

Ansje Adema praat met Jan Zandijk over acht jaar voorzitterschap, jaren waarin er heel wat veranderde in de ggz. Maar ook veel gebeurde. 'Familie staat in elke instelling op de kaart. Helaas nog niet altijd tussen de oren.'

De herinnering aan zijn overleden broer motiveerde Jan Zandijk in 2011 om te solliciteren naar het voorzitterschap van Ypsilon. Zijn broer was zeventien toen hij met blowen begon en kreeg uiteindelijk een dubbele diagnose (schizofrenie en verslaafd). 'Ik was drie jaar ouder en woonde al niet meer thuis. Het verdriet van mijn ouders frustreerde me en dreef ons aanvankelijk uit elkaar', zegt hij.

'Het was niet makkelijk om daarna opnieuw een band met mijn broer op te bouwen, maar het lukte. Samen zo af en toe een biertje pakken, zoals broers dat doen, werd weer de gewoonste zaak van de wereld'

Die herinneringen waren de drijfveer van waaruit Zandijk zich acht jaar lang inzette voor Ypsilon. 'Het was een mooie klus', zegt hij. 'De samenwerking met het landelijk bureau was prettig. Ik heb er geen dag spijt van gehad.'

Officieel gedoe

'De voorzitter van Ypsilon moet een mensenmens zijn', gaat hij verder. 'Iemand die kan verbinden en zichzelf blijft. Dat betekent niet dat je afkerig moet zijn van het officiële gedoe. Daar moet je wel degelijk mee kunnen dealen. Je moet boven tafel krijgen wat er onder de leden leeft. Wat verstaan wij bij Ypsilon onder goede zorg? Inzicht in hoe wij dat via (sociale) media naar buiten kunnen brengen is ook nooit weg. YN was voor mijn ouders vaak aanleiding om het met elkaar te hebben over wat het gezin was overkomen.'

Betrokkenheid en inbreng van de familie is geen luxe maar noodzaak. Van dat standpunt van Ypsilon raakte hij in zijn lange loopbaan in de zorg al overtuigd. 'Helaas zit de kern van wat een triade-gesprek inhoudt nog lang niet tussen de oren van alle hulpverleners in de ggz', zegt hij. 'Het lustrum vorig jaar met als slogan 'Drie zielen één gedachte' stond niet voor niets in het teken van triadisch denken.

In een goede triade moeten drie partijen meewerken en dat is een hele klus. Denk maar aan de patiënt die het niet met zijn familie kan vinden. Een hulpverlener die door familie wordt neergezet als een nietsnut staat niet te trappelen om samen te werken. En dan heb ik het nog niet over de

'Als we echt willen dat er wat verbetert is de inbreng van een belangenvereniging onontbeerlijk'

geregelde wisseling van personeel. En toch is het de enige manier. Omdat de zorg er beter van wordt.

Familie staat, meer dan acht jaar geleden, op de agenda van instellingen. Er zal op dit moment geen instelling meer beweren dat ze familie niet serieus nemen. Helaas merk je daar in de praktijk niet altijd wat van. Hulpverleners zijn moeilijk te bevrijden uit het keurslijf van systeemdenken waarin ze gevangen zitten. Soms maakt dat me moedeloos. Zorg is pas goed als deze aansluit bij wat een patiënt nodig heeft. Een behandeling is meer dan medicijnen alleen. Wil je écht goede *presente* zorg van de grond krijgen dan moet je de hele organisatie daarop inrichten en beginnen vanaf het nulpunt. Laten we daarom vooral de voorbeelden prijzen van instellingen die buiten de gebaande paden durven te handelen. Bij BuurtzorgT met hun zelfsturende teams is triadisch werken het vertrekpunt.'

Wachlijsten

De politiek bezuinigde tijdens Zandijks voorzitterschap drastisch op de gezondheidszorg. De ggz onderging een gedaanteverwisseling, die er op papier een stuk mooier uitzag dan in de praktijk. Het sociale zekerheidstelsel stond op zijn kop. Ambulantisering werd het toverwoord. De bedden werden afgebouwd en er ontstonden lange wachlijsten voor opname. Zelfs als er dwang uitgesproken is, is er voor de doodzieke patiënt nog steeds geen plaats in de herberg. Het aantal daklozen is verveelvoudigd, de 'verwarde mens' deed z'n intrede. 'En dan heb ik het nog niet eens over de jeugdzorg die naar de gemeente is gegaan en waarbij kinderen met psychiatrische problemen dikwijls niet op de

hulp kunnen rekenen die zij zouden moeten krijgen.

De afbouw van bedden en de zogenaamde ambulantisering is gewoon een ordinaire bezuinigingsmaatregel, waardoor patiënten in de verdrukking komen', zegt Zandijk. 'Tussen de gemeenten bestaan grote verschillen over hun taakopvatting op al die gebieden die ons raken: zorg, wonen, dagbesteding.

De Wet langdurige zorg (Wlz) ging voor onze mensen op slot. Ypsilon heeft bij het ministerie de deur plat gelopen om te beargumenteren waarom mensen met een psychiatrische achtergrond óók aanspraak moeten kunnen maken op de Wlz. Na veel gelobby is daar verandering in gekomen. Vanaf 2021 is de Wlz ook voor hen bereikbaar.

Jongere generatie

Als we echt willen dat de kwaliteit van zorg verbetert is de inbreng van een belangenvereniging als Ypsilon onontbeerlijk', zegt hij. 'Er is zo veel werk aan de winkel, terwijl onze financiën krap zijn. De personeelsformatie op het landelijk bureau is al jaren noodgedwongen hetzelfde, terwijl er steeds meer werk op hun bordje ligt. Het aantal leden, nu zo'n 4500, daalt langzaam maar gestaag. Ik hoop dat in de toekomst meer familieleden lid van Ypsilon worden, vooral de jongere generatie, broers, zussen. Samen staan we sterker.'

De naam schizofrenie werd tijdens Zandijks voorzitterschap in de ban gedaan. YN werd een blad over ontwikkelingen en achtergronden rond gevoeligheid voor psychose. Een van de argumenten daarvoor was een breder publiek te bereiken? Hoe denkt hij daar nu over?

'Schizofrenie is een verzamelterm', zegt hij. 'Als in een buurt bekend wordt dat iemand schizofrenie heeft, is Leiden in last. Psychosegevoeligheid klinkt dan een stuk aangenamer. Maar de slogan 'schizofrenie bestaat niet' is misleidend. De aandoening, welke naam die ook heeft, bestaat wel degelijk. Daar weten wij bij Ypsilon alles van.'

Het Landelijk Platform, waar Ypsilon bij is aangesloten, bundelde zijn krachten met het Fonds Psychische Gezondheid en Korrelatie onder de naam MIND. Ypsilon werd MIND Ypsilon. Was die ontwikkeling gunstig of ongunstig voor Ypsilon?

'De meerwaarde zit in de bundeling van krachten', zegt Jan. De overheid kan nu eenmaal niet met alle clubs apart contacten onderhouden. Ypsilon heeft om strategische redenen ja gezegd tegen MIND, maar we moeten er wel alert op blijven dat niet alleen de patiënt, maar ook de familie op de agenda blijft.'

Ik begrijp nog steeds niet goed waarom het MIND Ypsilon werd, zeg ik. 'Had Ypsilon niet net zo goed gewoon Ypsilon kunnen blijven?'

'Ypsilon blijft Ypsilon. Maar de praktijk is dat veel mensen ons niet vinden. MIND is beter vindbaar en via MIND komen ze dan bij Ypsilon. Het doet het meest recht aan onze vereniging als de naam Ypsilon blijft, maar wordt voorafgegaan door MIND. En vergeet niet: via het grote MIND zit Ypsilon op veel meer plekken aan tafel om mee te praten over de belangen van onze doelgroep.

Opvolger

Jan is er trots op dat we als vereniging functioneren zoals we doen. 'We ondersteunen familie waar dat kan en hebben op veel belangrijke plekken een voet tussen de deur kunnen zetten. Dat vol te houden wordt voor mijn opvolger samen met het bestuur en de ledenraad een grote opgave.'

Ansje Adema | yn@ypsilon.org

Wanneer Jan Zandijk officieel afscheid neemt, is niet precies bekend. De huidige coronamaatregelen staan dat in de weg. Maar op de achtergrond loopt zijn beoogde opvolgster zich intussen warm. Dus bestuurlijk draait Ypsilon keurig door.